

در میان رقیبات دارای درآمد آستان قدس رضوی ۸ موقوفه، تمام یا بخشی از عوایدشان برای تعمیرات بیوتات متبرک تعیین شده است. «بیگ آقا خانم ذوالقدر»، «آقا خان بابا و آقا فرج»، «شاه عباس صفوی»، «یلداش بیگ»، «آقا عبدالرزاق»، «بی بی خور دو و سرور جان خانم»، «خانم گلزاره خانم»، «طومار عضدالملک»، «غلامرضا فلاح»، «سید محمد علی قائم مقام رضوی»، «وقف نامه ۱۳۷۰»، «شیخ ابوالقاسم هرنندی»، «حاج عباس برنجیان»، «حاج محمد اعتماد رضایی»، «میرزا علی اکبر عبدالحسینی»، «بانو قمر سرهنگی» و «مقام معظم رهبری مدظله العالی» واقفانی هستند که موقوفاتی را برای تعمیرات بیوتات متبرک، وقف حرم مطهر حضرت رضا (علیه السلام) کرده اند.

از عواید این موقوفات فعالیت هایی نظیر توسعه روضه منوره از سه طرف، تعویض ضریح قدیم و نصب ضریح جدید، نصب سنگ جدید و تعویض سنگ های کف روضه منوره، احداث رواق های جدید بالا سر مبارک، دارالولایه، رواق حضرت معصومه (علیها السلام)، دارالهدایه، دارالرحمه، رواق نجمه خاتون (علیها السلام)، دارالحجه (علیها السلام)، امام خمینی (ره)، دارالکرامه، شیخ حر عاملی، شیخ طوسی، توسعه رواق دارالضیافه، صحن های پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله)، جمهوری اسلامی، قدس، غدیر، کوثر، هدایت، بست شیخ حر عاملی و... تاکنون انجام شده است.

فصل پنجم: دارالشفاء و بیمارستان های وابسته

وقف به عنوان پشتوانه ای مهم همواره نقش به سزایی در ارائه خدمات پزشکی بر عهده داشته است. شاید قدیمی ترین موقوفه آستان قدس رضوی در زمینه امور درمانی مربوط به وقف نامه «عتیق علی بن احمد بن ملک اسماعیل طوسی» مشهور به خواجه عتیق علی منشی باشد که وی در آمد ۲۲ رقبه خود را برای مواردی متعدد از جمله بیمارستان مشخص نمود. پس از او علیشاه افشار در طومار خود درباره دارالشفای آستان قدس و توجه به رشد و توسعه آن تاکیداتی نمود و یک صد زوج از مایملک خود را برای دارالشفاء وقف کرد.

موقوفات درمان و سلامت تنه های دارالشفاء محدود نشده و آستان قدس رضوی موقوفاتی برای بیمارستان امام رضا (علیه السلام) مشهد، بیمارستان متصربه مشهد، بیمارستان امام رضا (علیه السلام) چناران، بیمارستان روستای حاجی نصیر چناران، دارالشفاء امام رضا (علیه السلام) تربت جام، بیمارستان امام رضا (علیه السلام) سیرجان، بیمارستان رضویه رضا آباد رفسنجان، بیمارستان مرتضوی جهان آباد نوق رفسنجان، بیمارستان سیف الدینی نوق رفسنجان، بیمارستان امام رضا (علیه السلام) اسفراین و بیمارستان فوق تخصصی رضوی در اختیار دارد که آنها را مدیریت نموده و خالص در آمد آنها را متناسب با نوع مصرف معین شده در وقف نامه، در اختیار بیمارستان های مذکور قرار می دهد.

در میان رقیبات دارای درآمد آستان قدس رضوی ۳۲ موقوفه، تمام یا بخشی از عوایدشان برای درمان و سلامت تعیین شده است. لطفعلی یآوری، حسنعلی لطفی گنابادی، علی اکبر بجستانی مقدم، علیرضا عباسی، حمید مرواریدی فریمانی، حاج محمد رضا قدسی، آزاده فلاحی، خسرو غفاری پورو و... واقفانی هستند که موقوفاتی را برای دارالشفاء و بیمارستان های وابسته وقف کرده اند.

فصل ششم: مهمانسرا و اطعام

همیشه یکی از آرزوهای قلبی زائرانی که با هزاران امید و حاجت به بارگاه امام مهربانی ها (علیه السلام) مشرف می شوند، نشستن بر سر خوان پربرکت این امام همام بوده است. در گذشته از مهمانسرا یا عناوینی چون مطبخ، مطبخ معمو، مطبخ خانه، مطبخ سرکار فیض آثار، مطبخ آستان قدس، کارخانجات، مهمانخانه، مهمانخانه زواری، کارخانجات مبارک، شیلان و... یاد می شده و هزینه های مختلف مهمانسرا همچون تعمیرات ساختمانی، سوخت مطبخ، سفیدگری ظروف، تهیه مواد غذایی و پرداخت حقوق آشپز، کارگرو... از موقوفات و نذورات آن پرداخت می شده است، چرا که از قدیم، موقوفات و نذورات به عنوان دومنبع اصلی درآمد برای تأمین نیازمندی های مهمانسرای رضوی مطرح بوده است.

به سال های اخیر نیست و قدمتی بیش از ۴۰۰ سال دارد. چرا که به کاربردن عطر، گلاب، مشک، عنبر، عود، اسپند و کندر برای معطر کردن، در حوزها ماکن متبرک که رضوی از دیرباز متداول بوده است. امروزه فضای روضه منوره از طریق کانال های هوا ساز با رایحه های خوش بو و دل انگیز عطر افشانی شده و در اعیاد و مناسبت های ویژه گل آرایشی می گردد. با توجه به حضور میلیونی زائران در مناسبت ها و ایام مختلف سال و ازدحام زائران در اطراف روضه منوره که به جهت عرض ادب و ارادت به ساحت حضرت رضا (علیه السلام) صورت می گیرد، نظافت روزانه ماکن متبرک که شست و شوی روضه منوره از ضروریات است. تعداد دفعات نظافت و شست و شوی به مناسبت های مذهبی و کثرت حضور زائران، شرایط آب و هوایی و... بستگی دارد.

در میان رقیبات دارای درآمد آستان قدس رضوی ۴ موقوفه، تمام یا بخشی از عوایدشان برای نظافت و تطهیر حرم مطهر تعیین شده است. در طول تاریخ واقفان خیراندیشی چون: «میرزا فتحعلی خان صاحب دیوان»، «میرزا سعید خان متمن الملک»، «میرزا مهدی نوائی لشکر نویس»، «جعفر خان بیگا» و... موقوفاتی را برای نظافت و تطهیر حرم مطهر حضرت رضا (علیه السلام) وقف کرده اند. از عواید این موقوفات فعالیت هایی نظیر نظافت روزانه حرم مطهر رضوی، تأمین مواد شوینده و سرویس های بهداشتی، گل آرایشی روزانه و روضه منوره رضوی، حفظ و نگهداری از فضای سبز حوزها ماکن متبرک، عطر افشانی ماکن متبرک و... انجام می شود.

فصل سوم: خدام، حفاظ، دربانان، کفشبانان، فراشان، مؤذنان

وجود مرقد مطهر امام رضا (علیه السلام) باعث شد که از قرن چهارم به بعد، مشهد مقدس به عنوان کانون تشیع مورد توجه قرار گیرد. افزایش روز افزون زائران و تأمین نیازهای آنان موجب گردید تشکیلات خاص سازمان یافته ای به نام آستان قدس رضوی در جوار مرقد حضرت رضا (علیه السلام) پدید آید. همین امر باعث به وجود آمدن مناصب زیادی از جمله خدام، حفاظ، دربانان، کفشبانان، فراشان و مؤذنان در حرم مطهر گردید تا ضمن توجه به نیازهای زائران و حفظ شان معنوی بارگاه رضوی، نظم و انسجام بیشتری به انجام امور حرم مطهر در قالب یک کشیک بدهند. واقفان خیراندیش به منظور تقویت امور روزانه خدام در حرم مطهر و رفع دغدغه معیشتی، این گروه موقوفاتی را برای حقوق، لباس، غذا و... آنها در نظر گرفتند.

در میان رقیبات دارای درآمد آستان قدس رضوی ۲۶ موقوفه، تمام یا بخشی از عوایدشان برای خدام، دربانان، حفاظ، کفشداران فراشان و... تعیین شده است. عواید این در کشیک های ۸ گانه ماکن متبرک که رضوی، مطابق بانیات واقفان هزینه می شود. در طول تاریخ واقفان خیراندیشی چون: «اسماعیل خان سر تیپ»، «امیر حسین خان شجاع الدوله»، «امام وردی خان بیات مختاری»، «عبدالله خان مستوفی پیرزاد»، «علی نقوی مندی»، «علی اکبر تحویلدار»، «محمد خان نوایی»، «محمد قاسم ملک التجار»، «مهدی قلی خان قرانی»، «میرزا فتحعلی خان صاحب دیوان»، «مهدی قلی بیگ جغتای» و... موقوفاتی را برای مواجب خدام حرم مطهر رضوی وقف کرده اند.

فصل چهارم: تعمیرات بیوتات متبرک

تعمیر و بازسازی در تاریخ ۱۲۰۰ ساله حرم مطهر رضوی، همیشه بخش مهمی از فعالیت های عمرانی آستان قدس رضوی را به خود اختصاص داده است. به همین منظور مسئولان مرتبط در هر دورانی با هدف حفظ اصل بنا و افزودن بر کارایی آن، دست به اقدام های تعمیراتی و تکمیلی بنا می زدند. عواید موقوفاتی که به منظور تعمیر بیوتات حرم مطهر وقف آستان قدس رضوی گردیده می بایست در تعمیر و بازسازی مساجد، شبستان ها، صحن ها، ایوان ها و رواق های متبرک حرم مطهر رضوی به کار گرفته شود.